

INDEPENDENT.NU's FILMSKOLA

REDIGERING -

kreativ planering

av Johannes Runeborg

Regissören Alfred Hitchcock sade vid något tillfälle att "Filmen redan är färdig då den planeras. Sedan ska den bara filmas också."

Du har kommit till den del av redigeringsplaneringen som tar upp den livsviktiga frågan Vad är det för typ av film Du ska göra?

Det är läge att ett ögonblick reflektera över den gode Alfreds ord; hur viktigt det faktiskt är för detta avgörande skede i produktionen - ihopsättandet - att ha ett väl planerat material framför sig.

Men hur planerar Du bäst för att få så bra material som möjligt vid redigeringen?
Hur närmar Du dig materialet Du ska redigera?
Hur kan Du få ut bästa möjliga effekt av ditt material?

Det finns egentligen hur många "viktiga saker" som helst att betänka innan man ska sätta igång med redigeringen. Så låt oss börja där - i skedet innan man sätter sig bakom spakarna. På planeringsstadiet. För det är här du egentligen skapar din film, som Hitchcock sa.

Vad är det för en typ av film du ska göra? Hur vill du att ditt bildflöde ska vara, t.ex. snabba klipp eller längre, sugande bilder? Och är det du själv som ska redigera materialet?

BILDPLANERING

Det allra bästa sättet att få kontroll på sina bilder är storyboardet, bildmanuset. Jag använder alltid det, och har bara goda erfarenheter av det då det både besparar mig tid (då jag vid redigering slipper sitta och tokspola hit och dit för att till att börja med hitta en bra startbild) och kreativitet (jag kan koncentrera mig på den enskilda sekvens jag just nu klipper då jag vet att jag redan har kontroll på helheten).

I storyboardet kan man beräkna snygga klippövergångar, som man på inspelningsplatsen är för stressad för att komma på. Bara följ storyboardet så kommer klippen automatiskt. Om du till exempel vill göra en tiltning från en mans ansikte till hans svarta rock och sedan låta tilten fortsätta i nästa bild från ett svart tak till en annan man på en helt annan plats så ritar du det.

Sedan är det bara att läsa innantill, så får du ett snyggt och medvetet klipp som inte skulle varit lika spännande om du suttit med ett "rakt filmat" material.

När det kommer till vad det är för en typ av film du ska göra, och därmed hur den typen av film ska se ut så är det främsta rådet att kolla in liknande produktioner som redan gjorts.

Dokumentärer, actionfilm, nyhetsinslag - ofta tycker man sig veta hur en typ av produktion ser ut, men när det kommer till praktisering så visar det sig att man inte "kan handgreppen". Då är det enklast att lära sig av de som kan. Och även av de som inte kan - att lära sig av andras misstag är både billigare och roligare än att lära av sina egna. Kalkera av proffsen, så hittar du snart sättet att göra din film.

Och det är då man kan göra sin typ av film som det roliga börjar; det är då man kan börja experimentera med formen, och hitta sin egen stil.

Säg nu att du har en film på gång. Du ska regissera, och även redigera. Om det är du själv eller någon annan som ska filma kvittar. För nu är det dags för bildplanering. Klokt är att ta reda på vad du ska sitta i för redigering när du bearbetar ditt material.

Har du kontakt med en medieverkstad är det antagligen en S-VHS-redigering du har tillgång till. Och så har du koll på filmens sista bild. Har du storyboard blir det ännu enkla. Arbetar du med TV eller dylikt har du kanske möjlighet att köra på Beta. Sitter du däremot hemma med bara din kamera och videobandare, så är det kanske "kopierings-redigering" som gäller (läs lite om detta på sidan Redigering - teknisk planering).

Har "din" redigering övertoningsmöjligheter?

Kan man skruva till bilden i svart-vitt?

Kan man lägga svarta kanter upp-och-nertill så det ser ut som biofilm?

Planera inte för klipp du inte kan åstadkomma!

B I L D E N

Då har du kommit till bildflödet. Alltså strömmen av bilder som ska glida förbi på duken/i rutan.

Vill du ha den som en porlande skogsbäck? Eller mer åt en forsande vårflood?

Känn på filmens tema! Är det en lugn, poetisk betraktelse över en gammal konstnärs skapande, så passar de lugna betraktande bilderna och de glidande panoreringarna och övertoningarna bäst. Ska du däremot göra en hetsande storstadsdokumentation så är snabba rastlösa kamerarörelser och ojämna klipp mer passande.

När du nu har fått in känslan för ditt tempo så ska vi ta en titt på byggstenarna till gott klippmaterial - de enskilda bilderna.

Vad är då en bra bild?

De flesta som håller på med film vet när de ser en bra bild på bio, men det är ofta svårare att få till en bra bild. Det är att jämföra med att prata ett främmande språk. Antingen kan man stappande göra sig förstådd med nyckelord och fraser, vilket inte är speciellt roligt att höra på. Eller så behärskar man grammatik och formulering, och då blir det genast mycket intressant. Filmare låter tyvärr ofta kameran endast registrera.

Det är när bilderna får lust och liv som film blir kul.

VID REDIGERINGSBORDET

OK, nu sitter du framför redigeringen. Det är dags att sätta tänderna i materialet.

Så var börjar du nåstans?

Låt oss göra det enkelt för oss; från början! Med en minut svart.

Tänk på att alla taper kräver signal på bandet att "fästa" bilden på. Så du spelar helt enkelt in den längd som du tror att filmen ska bli med svartsladd på bandet, plus en minut före (startsladd) och en minut efter (säkerhetsmarginal).

Så över till ditt material.

Förhoppningsvis har du koll på dina bilder. Du vet vilken bild som ska komma först. Du vet hur filmens händelseförlopp utvecklas, så du bör med andra ord ha koll på ungefär i vilken ordning som dina bilder ska komma. Och så har du koll på filmens sista bild. Har du storyboard blir det ännu enklare.

Men du kanske inte har storyboard. Eller det kanske visar sig att ditt storyboard försattes ur räkning vid vissa partier under inspelningen (pga att inspelningsplatsen såg annorlunda ut, eller att tidsnöd gjorde att ni fick stryka vissa bilder och istället ta några få nyckelbilder). Då är det bästa tipset att göra ett nytt storyboard, baserat på ditt inspelade material. Och den här gången är det till 95% säkert att det kommer funka därför att nu vet du vilka bilder du har (de där sista fem felprocenten beror helt enkelt på att din slutliga klippning kan behöva en extra klippbild här och där, därför att du ju trots allt inte kan känna rytmen i klippen förrän de verkligen sitter där).

Du börjar spola igenom dina bilder, antecknar var du har alla bilderna på bandet (med referens på ruta 0 på bandets början), och alltså vilka bilder du har. Det är viktigt att känna sitt material innan man sätter första bilden. Det blir för penibelt att försent upptäcka att "fasen också, den där korta närbilden hade varit mer tydlig än den längre halvbilden!" i den förra scenen man klippte. Det är bra att ha alla bilder "på papper" också för att slippa slita på bandet vid onödiga, desperata spolningraider fram och tillbaka.

Är det så att du sitter i en redigering där en extra generationsförlust inte gör så mycket så kan det vara klokt att göra en första generations klippning med avsikt att göra förändringar i nästa generation; att rätta till klipp, lägga till eller ta bort enstaka bilder eller byta plats på hela scener. Om du jobbar på VHS är det inte så smart, men i S-VHS eller Beta kan det funka. Betänk också att om du ska göra din film i svartvitt så klarar materialet en extra generation därför att "krypigheten" i färgerna elimineras.

S T U K

Nu när vi har pratat om hur du planerar fram sitt bildflöde så ska vi avslutningsvis ta upp hur du kan bättra på filmens finish. Hur groovar man till sin film för att förhöja titllust-faktorn?

Kort sagt - börja från början i artikeln. Det handlar med andra ord om att planera sin film från scratch, men att tänka stuk istället för bildflöde.

Vad gillar du för typ av filmer?

Har du sett nån film någon gång vars bildstil var något extra?

Och passar denna stil in på den film du gör?

Själv är jag t.ex. oerhört förtjust i filmen "Delicatessens" gulbrun-tintade, absurda stil, och planerade och anpassade därför min film "Dog walk" efter denna.

I denna fråga är det ännu viktigare att kolla vad "din" redigering kan göra. Har den till exempel en bild- mixer som du kan färgkorrigera (color-correct) bilden i? Gör du en film på temat vatten kan det passa att vrida till färgerna så filmen går i blått.

Glöm inte bort att en films stuk lever sitt eget liv.

Om du gör om filmen på rätt sätt så förhöjs den sammantagna känslan och stämningen, och så länge det inte skadar filmen eller drar åt sig för mycket uppmärksamhet så stuka på. Men om du stukar till på fel sätt så finns risken att du stjälper hela filmen, att folk som ser den blir förvirrade av dess spretighet.

Så mitt råd är; stuka, men med förnuft!